

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології

Науковий журнал
Виходить десять разів на рік

Заснований у листопаді 2009 року
№ 6 (90), 2019

CEJSH

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

Google
Академія

Суми
СумДПУ імені А. С. Макаренка
2019

УДК 37(062.552)

Засновник та редакція

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Друкується згідно з рішенням вченої ради Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка (протокол № 12 від 24.06.2019)

Редакційна колегія:

- А. А. Сбруєва** – доктор педагогічних наук, професор (**головний редактор**) (Україна);
М. А. Бойченко – кандидат педагогічних наук, доцент (заступник головного редактора)
(Україна);
О. Є. Антонова – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
О. А. Біда – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Дж. Бішоп – доктор філософії, професор (США) (**J. Bishop** – PhD, professor (USA));
В. С. Бугрій – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Ю. А. Бондаренко – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Б. В. Год – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
О. А. Заболотна – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Е. Кантович – доктор хабілітований, професор (Польща) (**E. Kantowych** – dr. hab., prof.
(Polska));
Ц. Курковський – доктор гуманітарних наук (Польща) (**C. Kurkowski** – dr. nauk
humanistycznych (Polska));
О. В. Кучай – доктор педагогічних наук, доцент (Україна);
М. П. Лещенко – доктор педагогічних наук, професор (Польща);
І. М. Литовченко – доктор педагогічних наук, доцент (Україна);
О. В. Лобова – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
О. В. Михайличенко – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
Г. Ю. Ніколаї – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
О. І. Огієнко – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
О.В. Семеніхіна – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
О.М. Семеног – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
В. І. Статівка – доктор педагогічних наук, професор (Китайська Народна Республіка);
О. С. Чашечникова – доктор педагогічних наук, професор (Україна);
М. Яворська-Вітковська – доктор хабілітований, професор (Польща) (**M. Jaworska-
Witkowska** – dr. hab., prof. (Polska));
О. Г. Козлова – кандидат педагогічних наук, професор (Україна);
О. М. Полякова – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна);
І. А. Чистякова – кандидат педагогічних наук, доцент (відповідальний секретар)
(Україна)

Затверджено як фаховий журнал з педагогічних наук
(наказ МОН України № 1021 від 07.10.2015)

*Журнал індексується в Crossref, Index Copernicus Master List, Cite Factor,
Google Scholar та CEJSH.*

У журналі відображено результати актуальних досліджень з проблем порівняльної педагогіки, історії освіти та загальної педагогіки, педагогіки вищої школи, а також спеціальної педагогіки.

© СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. ПРОБЛЕМИ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Бойченко Марина, Іонова Ірина, Чистякова Ірина. Виховна робота з обдарованою учнівською молоддю з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти США	3
Васильєва Лариса. Особливості формування латиноамериканських національних композиторських шкіл у контексті інтегрованої мистецької освіти	12

РОЗДІЛ II. ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Галецький Сергій. Критерії, показники та рівні сформованості комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій	24
Гвоздецька Світлана, Прокопова Людмила, Балашов Дмитро, Дубинська Оксана. Формування навчально-пізнавальної діяльності студентів фізкультурних ЗВО на заняттях з курсу «Гімнастика та методика її викладання».....	38
Дзекун Юрій. Динаміка розвитку творчого потенціалу майбутнього менеджера економічної галузі в гуманістично зорієнтованому освітньому процесі.....	52
Завражна Олена, Мороз Іван. Методичні особливості викладання теми «Принцип віртуальних переміщень» при вивченні класичної механіки.	62
Кибальна Неля. Критеріальний апарат і рівневі характеристики готовності майбутніх начальників караулів пожежно-рятувальних підрозділів до управлінської діяльності.....	74
Курінна Людмила. Структура соціокультурної компетентності майбутніх соціальних працівників.....	86
Михайленко Ірина, Нестеренко Володимир. Методичні аспекти впровадження моделі змішаного навчання при вивченні вищої математики в технічних закладах вищої освіти	97
Пахненко Ірина, Телєтова Світлана. Формування культурознавчої компетенції іноземних студентів-русистів засобами фахових лінгвістичних дисциплін	108
Плачинда Тетяна. Особливості організації освітнього середовища ЗВО авіаційного профілю.....	120
Подковирофф Нанушка. Провідні суперечності професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови до організації міжкультурної освіти	129
Семенов Олена. Термінологічна культура фахівця в об'єктиві українського лінгводидактичного дискурсу.....	139

Скріль Ірина. Особливості реалізації методики формування англomовної професійно орієнтованої лексичної компетентності в говорінні майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи	151
Трифoнова Олена. Теоретико-методологічна основа розвитку інформаційно-цифрової компетентності майбутніх фахівців комп'ютерних технологій в умовах інтегративності фізики і технічних дисциплін	161
Хоменко Сергій, Рибалко Петро, Гудим Світлана, Гудим Микола. Особливості методики розвитку фізичних якостей студентів неспортивних спеціальностей на заняттях фізичною культурою	174
Цимбал-Слатвінська Світлана. Методологічні підходи до професійної підготовки майбутніх логопедів	185

РОЗДІЛ ІІІ. ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ ОСВІТИ

Бугрій Володимир. Організаційні засади історичної освіти в Сумському педагогічному інституті (1933–1943)	200
Вовк Олександр. Преса української еміграції як джерело вивчення культури, освіти та повсякденного життя українців (1920-ті роки)	210
Сухомлинська Ольга. Концептуальні тексти про виховання дітей і молоді як складова історії сучасної освіти в Україні	226

РОЗДІЛ ІV. ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Бермудес Діана. Аналіз застосування засобів фізичної культури з використанням музичного супроводу в процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності в закладах загальної середньої освіти	241
Желєзна Тетяна. Структурно-компонентний склад та критеріальні характеристики рівнів здоров'язберезувальної компетентності вчителів основної школи	251
Іонова Ірина, Корінна Ганна. Особливості здійснення соціально-педагогічного супроводу сім'ї в закладах освіти	266
Приходько Володимир. Алгоритм управління діяльністю федерацій з реформування системи підготовки спортсменів	276
Хіхлуха Дмитрій, Бондаренко Костянтин. Управління підготовкою юних веслярів на основі обліку функціонального стану скелетних м'язів	296
Шевченко Тетяна, Полякова Ольга. Соціально-педагогічні умови формування гендерної компетентності батьків-вихователів дитячих будинків сімейного типу	307

СОДЕРЖАНИЕ

РАЗДЕЛ I. ПРОБЛЕМЫ СРАВНИТЕЛЬНОЙ ПЕДАГОГИКИ

- Бойченко Марина, Ионова Ирина, Чистякова Ирина.** Воспитательная работа с одаренной учащейся молодежью с особыми образовательными потребностями в учреждениях общего среднего образования США 3
- Васильева Лариса.** Особенности формирования латиноамериканских национальных композиторских школ в контексте интегрированного художественного образования 12

РАЗДЕЛ II. ПРОБЛЕМЫ ПЕДАГОГИКИ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

- Галецкий Сергей.** Критерии, показатели и уровни сформированности коммуникативной компетентности будущих преподавателей иностранных языков средствами информационно-коммуникационных технологий 24
- Гвоздецкая Светлана, Проколопа Людмила, Дмитрий Балашов, Дубинская Оксана.** Формирование учебно-познавательной деятельности студентов физкультурных вузов на занятиях с курса «Гимнастика и методика ее преподавания» 38
- Дзекун Юрий.** Динамика развития творческого потенциала будущего менеджера экономической сферы в гуманистически ориентированном образовательном процессе. 52
- Завражная Елена, Мороз Иван.** Методические особенности преподавания темы «Принцип виртуальных перемещений» при изучении классической механики 62
- Кыбальна Неля.** Критериальный аппарат и уровневые характеристики готовности будущих начальников караулов пожарно-спасательных подразделений к управленческой деятельности. 74
- Куриная Людмила.** Структура социокультурной компетентности будущих социальных работников. 86
- Михайленко Ирина, Нестеренко Владимир.** Методические аспекты внедрения модели смешанного обучения при изучении высшей математики в технических учреждениях высшего образования. 97
- Пахненко Ирина, Телетова Светлана.** Формирование культуроведческой компетенции иностранных студентов-русистов средствами специальных лингвистических дисциплин 108
- Плачинда Татьяна.** Особенности организации образовательной среды УВО авиационного профиля. 120

Подковырофф Нанушка. Основные противоречия профессиональной подготовки будущих учителей иностранного языка к организации межкультурного образования.....	129
Семенов Елена. Терминологическая культура специалиста в объективе украинского лингводидактического дискурса.....	139
Скриль Ирина. Особенности реализации методики формирования англоязычной профессионально ориентированной лексической компетентности в общении будущих специалистов отельно-ресторанного бизнеса.	151
Трифопова Елена. Теоретико-методологическая основа развития информационно-цифровой компетентности будущих специалистов компьютерных технологий при интегративности физики и технических дисциплин.....	161
Хоменко Сергей, Рыбалко Петр, Гудым Светлана, Гудым Николай. Особенности методики развития физических качеств студентов.	174
Цимбал-Слатвинская Светлана. Методологические подходы к профессиональной подготовке будущих логопедов.	185

РАЗДЕЛ III. ПРОБЛЕМЫ ИСТОРИИ ОБРАЗОВАНИЯ

Бугрий Владимир. Организационные основы исторического образования в Сумском педагогическом институте (1933-1943).	200
Вовк Александр. Пресса украинской эмиграции как источник изучения культуры, образования и повседневной жизни украинцев (1920-е годы).	210
Сухомлинская Ольга. Концептуальные тексты о воспитании детей и молодежи как составляющая истории современного образования в Украине.....	226

РАЗДЕЛ IV. ПРОБЛЕМЫ ОБЩЕЙ ПЕДАГОГИКИ

Бермудес Диана. Применение учителями физической культуры средств физической культуры с использованием музыкального сопровождения в процессе физкультурно-оздоровительной деятельности.....	241
Железнова Татьяна. Структурно-компонентный состав и критериальные характеристики уровней здоровьесберегательной компетентности учителей основной школы.....	251
Ионова Ирина, Коринная Анна. Осуществление социально-педагогического сопровождения семьи в учреждениях образования.....	266
Приходько Владимир. Алгоритм управления деятельностью федераций по реформированию системы подготовки спортсменов.	276

Хихлуха Дмитрий, Бондаренко Константин. Управление подготовкой гребцов на основе учета функционального состояния скелетных мышц.	293
Шевченко Татьяна, Полякова Ольга. Социально-педагогические условия формирования гендерной компетентности родителей-воспитателей детских домов семейного типа.	307

CONTENTS

SECTION I. PROBLEMS OF COMPARATIVE EDUCATION

Boichenko Maryna, Ionova Iryna, Chystiakova Iryna. Upbringing of gifted students with special educational needs in general secondary education institutions in the United States. 3

Vasylieva Larysa. Peculiarities of the Latin American national composition schools formation in the context of integrated musical education..... 12

SECTION II. PROBLEMS OF HIGHER EDUCATION

Galetsnyi Sergii. Criteria, indicators and levels of development of communicative competence of future teachers of foreign languages by means of information and communication technologies..... 24

Hvozdetzka Svitlana, Prokopova Liudmyla, Balashov Dmytro, Dubynska Oksana. Formation of learning-cognitive activity of students of physical training universities at the classes of the course “Gymnastics and methods of its teaching” 38

Dzekun Yuri. Dynamics of development of creative potential of the future manager of economic industry in a humanistically oriented educational process. 52

Zavrazhna Olena, Moroz Ivan. Methodological features of teaching the topic “The principle of virtual displacements” when learning classical mechanics. 62

Kybalna Nelia. Criterion apparatus and level characteristics of the future watch commanders of the fire and rescue units for the managerial activity. 74

Kurinna Liudmyla. Structure of socio-cultural competence of future social workers..... 86

Mykhailenko Iryna, Nesterenko Volodimir. Methodological aspects of implementation of the model of blended learning in the study of higher mathematics in technical institutions of higher education. 97

Pakhnenko Irina, Teletova Svetlana. Formation of the culture study competence of foreign students of Russian language by means of special linguistic disciplines 108

Plachynda Tetiana. Organizational features of educational environment in aviation higher education institutions..... 120

Podkovyroff Nanushka. The major controversies of future foreign language teachers’ professional training for implementation of the inter-cultural education. 129

Semenog Olena. Terminological culture of specialist in the objective of the Ukrainian linguodidactic discourse 139

Skril Irina. The peculiarities of implementation of the methodology of building English professionally oriented lexical competence in speaking of future specialists of hotel and catering business.....	151
Tryfonova Olena. Theoretical and methodological basis of development of information and digital competence of future specialists of computer technologies for the integrity of physics and technical disciplines.....	161
Khomenko Serhii, Rybalko Petro, Hudym Svitlana, Hudym Mykola. Peculiarities of the methodology of students' physical qualities development.....	174
Tsybal-Slatvinska Svitlana. Methodological approaches to the future speech therapists professional training.....	185

SECTION III. PROBLEMS OF HISTORY OF EDUCATION

Bugrii Volodymyr. Organizational foundations of historical education at Sumy pedagogical institute (1933-1943).	200
Vovk Oleksandr. Ukrainian emigration press as a source for studying the culture, education and daily life of Ukrainians (1920s).	210
Sukhomlynska Olha. Conceptual texts on children and youth upbringing as a component of history of modern education in Ukraine.....	226

SECTION IV. PROBLEMS OF PEDAGOGIES

Bermudes Diana. Analysis of the application of physical culture means with the use of musical accompaniment by physical education teachers.	241
Prokopova Lyudmila, Gvozdetska Svitlana, Hryb Tatiana, Zheleznova Tetiana. Structural-component composition and criterial characteristics of levels of health-saving competence of the basic secondary school teachers.	251
Ionova Iryna, Korinna Anna. Features of the implementation of social and pedagogical support of the family in education institutions.	266
Prykhodko Volodymyr. Algorithm for managing the activities of federations in reforming the system of training athletes.	276
Khikhlukha Dmitrii, Bondarenko Kostiantyn. Management of paddlers' training on the basis of assessing the fitness shape of skeletal muscles.....	296
Shevchenko Tatiana, Poliakova Olga. Socio-pedagogical conditions of gender competence formation of parents-educators from family-type orphanages.	307

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук.
П 24 журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : Вид-во СумДПУ
імені А. С. Макаренка, 2019. – № 6 (90). – 322 с.

ISSN 2312-5993

ISSN 2414-9799 (Online)

DOI журналу 10.24139/2312-5993

DOI номера 10.24139/2312-5993/2019.06

Key title: Pedagogični nauki: teoriâ, istoriâ, innovacijni tehnologiji Abbreviated
key title: Pedagog. nauki: teor. istor. innov. tehnol.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації
КВ № 15795 – 4267Р від 27.10.2009 р.

Комп'ютерне складання та верстання: *І. А. Чистякова*

Підписано до друку 24.06.2019.
Формат 60x84/16. Гарн. Calibri. Папір офсет. Друк ризогр.
Ум. друк. арк. 18,60. Ум. фарб.-відб. 18,60.
Обл. вид. арк. 19,64. Тираж 100 пр. Вид. № 85.

Виготовлювач:
ФОП Цьома С.П., 40002, м. Суми, вул. Роменська, 100.
Тел.: 066-293-34-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
серія ДК, № 5050 від 23.02.2016.

РОЗДІЛ II. ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 378.147:811.161.2-051

Сергій Галецький

Національний університет «Острозька академія»

ORCID ID 0000-0001-6532-3108

DOI 10.24139/2312-5993/2019.06/024-037

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Автором досліджено сучасні погляди на проблему вимірювання якості й результативності формування комунікативної компетентності фахівців. Проаналізовано наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема О. В. Безкоровайної, М. Н. Вятютнева, Н. Кипиченко, І. Є. Клак, О. Корніяки, С. Мартиненко, Л. М. Мороз, М. М. Радишевської, Г. Рурік, О. Ф. Усик, S. Savignon та інших. Розглянуто компетентнісний, лінгвістичний та системний підходи до вимірювання якості й результативності досліджуваного процесу. Сформульовано ключові (еталонні) критерії та відповідні їм показники результативності процесу професійної підготовки майбутніх фахівців: пізнавальний, мотиваційний, діяльнісний. Доведено, що означена система критеріїв і показників співвідноситься з підходом ЮНЕСКО ICT-CFT щодо структури ІКТ-компетентності вчителів.

***Ключові слова:** комунікативна компетентність, критерії, показники, рівні, майбутні викладачі іноземних мов, інформаційно-комунікаційні технології.*

Постановка проблеми. Формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій є складною педагогічною проблемою, зумовленою системою чинників і умов, які визначають процес і результати професійної підготовки. Постає потреба в розробці інструментів вимірювання рівня комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов у контексті проблеми вимірювання. У методології наукового пізнання при дослідженні складних системних проблем застосовуються критерії як засоби непрямого оцінювання явищ і процесів.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері іноземних мов свідчить про наявність різних авторських поглядів на проблему вимірювання якості й результативності досліджуваного процесу. Частина авторів (Н. Кипиченко, І. Є. Клак, О. Корніяка, С. Мартиненко, S. Savignon) розглядає результати фахової підготовки майбутніх педагогів іноземної мови з позицій

компетентнісного підходу, досліджуючи ефективність запропонованих науково-методичних розробок через вимірювання рівня комунікативної компетентності учасників. Лінгвістичний підхід до визначення структури комунікативної компетентності майбутніх педагогів і відповідних цій структурі критеріїв представлений у працях О. В. Безкоровайної, М. Н. Вятютнева, Л. М. Мороз, Г. Рурік, О. Ф. Усик. Відповідно до системного підходу до даної проблеми викладені думки в наукових роботах М. М. Радишевської та І. Є. Клак.

В основі виділення критеріїв дослідження лежить положення, що критерій відображає характерологічні властивості стану й рівня функціонування предмету пізнання (Лемак та Петрище, 2011). У педагогічному словнику С. Гончаренка критерій розкривається як засіб перевірки гіпотези дослідження за допомогою інтеграції експериментальних даних (Гончаренко, 1997, с. 181). Критерії виступають ознаками, за якими здійснюється оцінювання сформованості педагогічного явища – відповідно, вони повинні: *бути узгодженими з компонентами предмету пізнання* (В. П. Беспалько (Беспалько, 1989), О. В. Колесников (Колесников, 2011), В. М. Полонський (Полонський)); *відобразити його суттєві характеристики* (І. Г. Блощинський (Блощинський, 2001), В. С. Курило (Курило, 1999)); *кількісно виражати якісні характеристики предмету дослідження* (С. У. Гончаренко (Гончаренко, 1997), А. М. Новіков (Новіков, 2003), І. Д. Рудинський (Рудинський та Клеандрова, 2003)).

Тому **метою статті** є визначення й обґрунтування критеріїв, показників та рівнів сформованості комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

У процесі написання статті використані такі **методи дослідження**: абстракції, логічний, індукції та дедукції, системного аналізу (при з'ясуванні сутності критеріїв, показників та рівнів сформованості комунікативної компетентності); монографічний (вивчення підходів до оцінки якості й результативності формування комунікативної компетентності фахівців).

Виклад основного матеріалу. Результати фахової підготовки майбутніх педагогів іноземної мови частина авторів розглядає з позицій *компетентнісного підходу, досліджуючи ефективність запропонованих науково-методичних розробок через вимірювання рівня комунікативної компетентності учасників. Зокрема, І. Є. Клак (Клак, 2017), виділяючи у структурі професійної комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземної мови змістовий, мотиваційний, діяльнісний, когнітивний,*

комунікативний, рефлексивний компоненти, проектує відповідну багатокритеріальну систему оцінювання. Сутність системи оцінювання складають змістово-когнітивний (повнота та глибина специфічних і фундаментальних знань), мотиваційний (свідомість і спрямованість до оволодіння професією), діяльнісно-комунікативний (педагогічні вміння й здатності), рефлексивний (оцінка та планування діяльності) критерії.

Цікавий підхід до вивчення структури комунікативної компетентності представлено в роботах О. Корніяки (Корніяка, 2009), яка засобами кореляційного аналізу довела, що показник комунікативної компетентності поєднаний високим ступенем позитивного кореляційного зв'язку з: пізнавальними вміннями, мовною компетентністю, комунікативними знаннями, вміннями соціальної взаємодії, вміннями вести розмову, вміннями сприймати й розуміти інших.

У роботі S. Savignon (Savignon, 1995) інноваційними авторськими складовими комунікативної компетентності є стратегічна компетенція як здатність до компенсації часткових мовних і професійних знань. Цей погляд на структуру комунікативної компетентності розділяється українськими науковцями С. Мартиненко і Н. Кипиченко (Мартиненко та Кипиченко).

Лінгвістичний підхід до визначення структури комунікативної компетентності майбутніх педагогів і відповідних цій структурі критеріїв представлений у працях М. Н. Вятютнева (Вятютнев, 1986), який у структурі комунікативної компетентності виділяє знання граматики, лексики, етикету та мовленнєвих засобів; Г. Рурік (Рурік, 2011) до визначеної структури додає вміння співвідносити означені знання з цілями, суб'єктами й умовами комунікативного процесу. Загалом, більшість філологів при вивченні структури комунікативної компетентності визначає її через лінгвістичні компоненти – мову, мовлення, лексику, граматику, фонетику, лінгвокраїнознавство (Федоренко, 2002) тощо. О. Ф. Усик у критеріях оцінки комунікативної компетентності студентів філологічних спеціальностей розрізняє мовну, мовленнєву й прагматичну компетенції (Усик, 2010). О. В. Безкоровайна і Л. М. Мороз (Безкоровайна та Мороз, 2012), натомість, виділяють лінгвістичну, соціолінгвістичну та соціальну компетенції як критерії комунікативної компетентності майбутніх фахівців. На нашу думку, такий підхід дещо звужує поняття компетентності, розглядаючи його крізь призму результатів професійної підготовки майбутніх іноземних філологів, залишаючи осторонь психологічний і педагогічний змісти.

Провідним у сучасній науковій літературі є спосіб визначення критеріїв через їх узгодження зі структурою предмету пізнання, яка

відображає його характерологічні ознаки та властивості (Формування критеріїв). Означений спосіб побудови критеріїв дослідження відповідає *системному підходу* до наукових розвідок, розглядаючи критерії як кількісні характеристики предмету пізнання.

Відповідно до системного підходу, ми можемо визначити критерії сформованості комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов як кількісні характеристики прояву окремих компонентів комунікативної компетентності учасників експериментальної роботи, а загальний рівень комунікативної компетентності – як інтегральну суму значень окремих критеріїв. Наприклад, у дисертації М. М. Радишевської (Радишевська, 2015) рівень компетентності вираховується як похідна від суми компонентів: організаційного, мотиваційного, змістового, комунікативного, когнітивно-рефлексивного. А у дослідженні І. Є. Клак обґрунтовано змістовий, мотиваційний, діяльнісний, когнітивний, комунікативний, рефлексивний критерії професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців-філологів (Клак, 2015).

Проведений аналіз наукової літератури з проблеми визначення критеріїв експериментальної роботи (І. П. Білецький та О. М. Кузь (Білецький та Кузь, 2005), О. М. Власенко (Власенко, 2014), С. У. Гончаренко (Гончаренко, 2003; Гончаренко, 2008), О. В. Клименюк (Клименюк, 2006), С. Д. Максименко (Максименко, 1998), М. Садовий (Садовий, 2012), С. О. Скворцова й Ю. С. Вторнікова (Скворцова та Вторнікова, 2013), С. О. Сисоєва і Т. Є. Кристопчук (Сисоєва та Кристопчук, 2009), Н. Н. Чайченко та інші (Чайченко та інші, 2015)) дозволяє нам сформулювати **ключові (еталонні) критерії** та відповідні їм показники результативності процесу професійної підготовки майбутніх фахівців:

пізнавальний критерій – обсяг і якість фахових знань; розуміння сутності та змісту термінології; здатність до синтезу, аналізу, узагальнення, структурування та продукування професійних знань;

мотиваційний критерій – наявність пізнавальних інтересів та пізнавально-комунікативних потреб в обраній галузі; наявність внутрішніх мотивів професійного зростання; бажання самовдосконалюватися;

діяльнісний критерій – сформованість професійних умінь; розвиненість усного та писемного мовлення; досвід практичної діяльності за фахом; професійна творчість та активність (Структура ІКТ-компетентности учителей. Рекомендации ЮНЕСКО, 2011).

Така структура узгоджується з результатами досліджень європейських учених, наприклад, Б. Шпітсберг та У. Куп (Communication

competence defined! Dr Lane's Perspective) до основних компонентів комунікативної компетентності відносять мотивацію, знання й навички, що можна співвіднести з представленими вище критеріями.

Нам імponує підхід Л. О. Бачієвої (Бачієва, 2016) щодо формування критеріїв експериментальної роботи, побудованих на очікуваних результатах упровадження незалежної експериментальної змінної. Відповідно до цього підходу, дослідниця проектує систему критеріїв і показників авторської методики навчання, що охоплює такі рівні: критерії сформованості очікуваного результату; критерії впливу елементів методики на формування знань і вмінь; критерії впливу елементів методики на формування професійно важливих якостей.

Синтез означених вихідних понять створення критеріїв і показників експериментальної роботи дозволив нам сформулювати авторську систему критеріїв і показників сформованості комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій (табл. 1).

Таблиця 1

Критерії та показники експериментальної роботи

Критерії		Показники	
К ₁	Критерій сформованості комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов	м	Показник ціннісно-мотиваційної спрямованості студентів (<i>мотиваційний</i>)
		п	Показник мовних знань і умінь студентів (<i>пізнавальний</i>)
		д	Показник соціально-комунікативних навичок студентів (<i>діяльнісний</i>)
К ₂	Критерій впливу інформаційно-комунікативних технологій на рівень комунікативної компетентності студентів	с	Показник впливу на самостійність студентів
		т	Показник впливу на творчість студентів
		у	Показник засвоєння технологічних умінь
К ₃	Критерій впливу авторської моделі на рівень комунікативної компетентності	ф	Показник впливу розроблених форм і методів ІКТ
		з	Показник впливу розроблених засобів ІКТ
		і	Показник інноваційності представленого в моделі досвіду підготовки майбутніх викладачів іноземних мов

Означена система критеріїв і показників співвідноситься з підходом ЮНЕСКО ICT-CFT щодо структури ІКТ-компетентності вчителів (Структура ІКТ-компетентности учителей. Рекомендации ЮНЕСКО. Версия 2.0 UNESCO, 2011; Guttman, 2003):

- K_1 – критерій сформованості комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов – співвідноситься з компонентом підвищення якості підготовки фахівців (*higher quality labor*), що у сфері освітньої політики визначає здатність викладачів іноземних мов застосовувати отримані у процесі професійної підготовки знання для вирішення практичних завдань майбутньої діяльності;

- K_2 – критерій впливу інформаційно-комунікативних технологій на рівень комунікативної компетентності студентів – відповідає фактору поглиблення капіталу (*capital deepening*), який передбачає засвоєння молоддю технологічних і особистісних компетентностей;

- K_3 – критерій впливу авторської моделі на рівень комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов – ураховує фактор технологічних інновацій (*technology innovation*) як здатності випускників до продукування нових знань, інноваційних підходів, способів планування й реалізації ефективної діяльності у швидкозмінних умовах.

Одночасно, обрана система критеріїв і показників дозволяє дотично вивчати три основні функції спілкування фахівців: комунікативно-мовленнєву, соціально-перцептивну та інтерактивну (Корніяка, 2009).

У дослідженні О. А. Чемерис (Чемерис, 2007) щодо якості фундаментальної підготовки майбутніх учителів описано принцип переведення якісних характеристик освітнього процесу в кількісні дані відповідно до обраних дослідником критеріїв. А саме, авторка пропонує створювати шкали спостережень для вивчення збігів між очікуваними та наявними результатами професійної підготовки майбутніх фахівців за формулою $ng < K < vg$, де:

K – критерій оцінки ефективності застосування авторської технології/моделі (незалежної експериментальної змінної);

ng, vg – нижня (повна невідповідність) і верхня (повна відповідність) межі можливих значень залежної змінної – рівня комунікативної компетентності майбутніх викладачів.

Кількісне значення критерію оцінювалося за 3-бальною шкалою, коли 3 бали означає повну відповідність між реальною та очікуваною характеристикою комунікативної компетентності, а 1 бал – відсутність такої відповідності. Ураховуючи, що коефіцієнт оптимальності функціональних систем становить $0,7$ ($0,7 < K < 1$), зазначимо, що гіпотеза про ефективність запропонованих авторських перетворень підтвердиться, якщо комунікативна компетентність майбутніх викладачів іноземних мов буде сформована не менше, ніж у 70 % досліджуваних.

Означений інтервал відповідає статистично доведеним значенням коефіцієнту ефективності (K_e) діяльності О. О. Черепанової (Черепанова, 2007), який представляє собою відношення середніх показників експериментальної та контрольної груп:

$$K_e = \frac{C_{EG}}{C_{KG}}. \quad (1).$$

Тому для визначення рівня сформованості комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікативних технологій ми послугуватимемося обраними критеріями, показниками та спроектованою шкалою. А саме, загальний рівень сформованості комунікативної компетентності досліджуваних (P_{KK}) розглядатиметься нами як інтегральний показник діагностики окремих критеріїв і показників:

$$P_{KK} = \sum_{i=1}^3 K_i, \quad (2),$$

де K_i розглядатиметься як середнє арифметичне вивчення й збігу очікуваних та реальних результатів діагностики окремих показників:

$$K_i = \frac{\sum_{j=1}^3 \Pi_j}{3} \quad (3).$$

Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти (Ніколаєва, 2003) визначають глобальну універсальну шкалу володіння іноземною мовою, що вміщує 6 рівнів: інтродуктивний (Breakthrough A_1), середній (Waystage A_2), рубіжний (Threshold B_1), просунутий (Vantage B_2), автономний (Effective Operational Proficiency C_1) і компетентний (Mastery C_2). Означені рівні були розроблені Асоціацією Мовних Експертів ALTE (The Association of Language Testers in Europe) та відображають здатність людини розуміти й відтворювати мову, що вивчається.

Згідно з компетентнісним підходом, процес формування компетентності відбувається на чотирьох взаємопов'язаних рівнях: неусвідомленої некомпетентності, усвідомленої некомпетентності, усвідомленої компетентності, неусвідомленої компетентності (Торп та Кліффорд, 2004). Означені рівні характеризують, передусім, власне ставлення людини до набутої здатності вирішувати професійні запити.

Аналіз дисертаційних робіт з проблеми дослідження свідчить, що науковці по-різному підходять до проблеми визначення рівня професійної, соціальної та комунікативної компетентності майбутніх педагогів. А саме, у роботі І. В. Когут (Когут, 2015) виділено три рівні сформованості досліджуваної якості – високий, середній і низький, що визначається через

відповідні показники ціннісно-мотиваційного, когнітивного та діяльнісного критеріїв. У дослідженні О. Корніяки (Корніяка, 2009) вченою виділено 5 рівнів комунікативної компетентності (дуже низький, низький, середній, високий і дуже високий) залежно від результатів психологічного тестування.

Проведений І. Є. Клак (Клак, 2017) аналіз вихідних положень діагностики рівня сформованості комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземної мови, побудований на ідеях А. М. Гуржій (Гуржій, 2000), В. В. Баркасі (Баркасі, 2004) дозволив автору сформулювати висновок, що рівень комунікативної компетентності при вивченні іноземної мови традиційно визначається такою усталеною системою:

- низький (рецептивний, рецептивно-продуктивний);
- середній (репродуктивний);
- достатній (конструктивно-варіативний);
- високий (творчий, креативний).

Використання нами 3-бальної шкали в оцінці рівня сформованості комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов та співвіднесення рівня володіння іноземною мовою із загальноєвропейським підходом детермінували вибір нами трирівневої шкали оцінки результатів експерименту: творчого, достатнього та репродуктивного рівнів комунікативної компетентності досліджуваних.

Творчий рівень сформованості комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземної мови засобами інформаційно-комунікативних технологій характеризується результатами діагностики $0,7 < P_{\text{КК}} < 1$ й, відповідно, високим рівнем прояву обраних критеріїв і показників. А саме, досліджувані з творчим рівнем сформованості комунікативної компетентності характеризуються свідомою мотивацією до розвитку комунікативної компетентності та професійного зростання; високим рівнем фахових знань, сформованістю соціокультурних і комунікативних здатностей, високим рівнем самостійності, творчості та технологічних умінь при вирішенні навчальних і професійних завдань; розумінням ролі ІКТ у професійній діяльності викладачів іноземної мови та вмінням застосовувати ІКТ для досягнення особистих, навчальних і професійних завдань.

Достатній рівень сформованості комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземної мови засобами інформаційно-комунікативних технологій відповідає результатам діагностики $0,4 < P_{\text{КК}} < 0,7$, що, у свою чергу, зумовлено нерівномірним проявом окремих критеріїв і показників експериментального дослідження. Наприклад, до цього рівня належать студенти, які володіють високим

рівнем соціально-комунікативних умінь як психологічних навичок спілкування, але не воліють підтримувати їх міцними фаховими знаннями, оскільки не мають свідомої внутрішньої мотивації до оволодіння професією. В іншому випадку, це можуть бути студенти з високими показниками навчальної діяльності, які, водночас, не проявляють ініціативності, самостійності, творчості й здатності до вирішення технологічних завдань. Тобто, у навчальній і методичній роботі з такою молоддю педагогу слід звернути увагу на ті показники, які знижують загальний рівень комунікативної компетентності майбутніх фахівців і проводити корекційну роботу в цьому напрямі.

Репродуктивний рівень сформованості комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземної мови засобами інформаційно-комунікативних технологій характеризується кількісною оцінкою $0 < P_{\text{кк}} < 0,4$. До цього рівня належать студенти, у процесі експериментальної роботи в яких були виявлені недостатні показники прояву визначених критеріїв і показників. А саме, молодь із репродуктивним рівнем комунікативної компетентності характеризується недостатнім рівнем самостійності, творчості, технологічних і соціально-комунікативних умінь у процесі навчання. Майбутні викладачі з репродуктивним рівнем не володіють формами, методами, засобами застосування ІКТ для вирішення професійних і навчальних завдань. Педагогічна й методична робота з цією групою студентів повинна бути спрямована на формування базових ставлень, знань і вмінь щодо комунікативної компетентності у процесі професійної діяльності та ролі інформаційно-комунікативних технологій для особистісного і професійного становлення фахівців.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, дослідження проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій на засадах системного підходу вимагає створення чіткої системи вимірювання рівня її сформованості. Відсутність даної системи обмежує можливість викладачів університетів в оцінці результативності процесу професійної підготовки майбутніх фахівців. У статті нами обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземної мови засобами інформаційно-комунікативних технологій.

Перспективними напрямками подальших досліджень є розробка та проведення педагогічного експерименту з метою перевірки ефективності запропонованих автором інновацій.

ЛІТЕРАТУРА

- Баркасі, В. В. (2004). *Формування професійної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов* (автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04). Одеса (Barkasi, V. V. (2004) *Formation of professional competence of future teachers of foreign languages* (PhD thesis abstract). Odessa).
- Бачієва, Л. О. (2016). Експериментальне дослідження ефективності методики навчання основ наукових досліджень. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*, 50-51, 204-211 (Bachiieva, L. O. (2016). Experimental study of the effectiveness of the methodology of studying the fundamentals of scientific research. *Problems of engineering and pedagogical education*, 50-51, 204-211).
- Безкоровайна, О. В. (2012). Актуальні аспекти комунікативної компетенції студентів ВНЗ. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія», Сер.: Філологічна*, 25, 142-145 (Bezkorovaina, O. V. (2012). Actual aspects of communicative competence of university students. *Scientific notes of the National University of Ostroh Academy, Philological*, 25, 142-145).
- Беспалько, В. П. (1989). *Слагаемые педагогической технологии*. Москва: Педагогика (Bespalko, V. P. (1989). *The components of pedagogical technology*. Moscow: Pedagogy).
- Білецький, І. П. (2005). *Філософія науки*. Харків: Харківський національний економічний ун-т (Biletskyi, I. P. (2005). *Philosophy of science*. Kharkiv: Kharkiv National Economic University).
- Блощинський, І. Г. (2001). Обґрунтування критеріїв і показників ефективності процесу формування адекватної самооцінки курсантів у навчальному процесі ВВЗО. *Наукові записки (Педагогіка і психологія)*, 4. Вінниця: ВАТ «Віноблдрукарня» (Bloshchinskyi, I. H. (2001). Justification of the criteria and indicators of the effectiveness of the process of forming an adequate self-assessment of students in the educational process. *Scientific Notes (Pedagogy and Psychology)*, 4. Vinnytsia).
- Власенко, О. М. (2014). Специфіка викладання спецкурсу «Методика педагогічного експерименту». *Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання*, 380-396. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка (Vlasenko, O. M. (2014). Specificity of Teaching Special Course "Methodology of Pedagogical Experiment". *Professional pedagogical education: formation and development of pedagogical knowledge*, 380-396. Zhytomyr: ZhSU named after I. Franko).
- Вятютнев, М. Н. (1986). Традиции и новации в современной методике преподавания русского языка. *Научные традиции и новые направления в преподавании русского языка и литературы*. Москва (Viatiutnev, M. N. (1986). Traditions and innovations in modern teaching methods of the Russian language. *Scientific traditions and new directions in the teaching of Russian language and literature*. Moscow).
- Гончаренко, С. У. (2008). *Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям*. Вінниця: ДОВ «Вінниця» (Honcharenko, S. U. (2008) *Pedagogical Research: Methodological Advice for Young Scientists*. Vinnytsia: "Vinnitsa").
- Гончаренко, С. У. (2003). *Педагогические исследования: содержание, организация, обработка результатов*. Москва: Изд. центр АПО (Honcharenko, S. U. (2003). *Pedagogical research: content, organization, processing of results*. Moscow: APO center).
- Гончаренко, С. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь (Honcharenko, S. (1997). *Ukrainian pedagogical dictionary*. Kyiv: Lybid).
- Гуржій, А. М. (2000). Методологія критеріїв оцінювання. *Освіта України*, 44-45, 11 (Hurzhii, A. M. (2000). Methodology of evaluation criteria. *Education of Ukraine*, 44-45, 11).

- Клак, І. Є. (2017). Критерії, показники та рівні сформованості професійної комунікативної компетентності майбутніх учителів англійської мови. *Науковий блог Національного університету «Острозька академія»; матеріали конференції III Сучасні технології викладання англійської мови та інтерпретації текстів світової літератури*. Режим доступу : <https://naub.oa.edu.ua/2017/критерії-показники-та-рівні-сформова/>, 22.02.2017. (Klak, I. Ye. (2017). Criteria, indicators and levels of formation of professional communicative competence of future teachers of the English language. *Scientific blog of Ostroh Academy National University; Conference materials III Modern technologies of English language teaching and interpretation of texts of world literature*. Retrieved from: <https://naub.oa.edu.ua/2017/criteria-impressions-and-level-form/>, 22.02.2017).
- Клак, І. Є. (2015). *Формування професійної комунікативної компетентності в майбутніх учителів-філологів у процесі вивчення фахових дисциплін* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Кременець (Klak, I. Ye. (2015). *Formation of professional communicative competence in future philology teachers in the process of studying professional disciplines* (PhD thesis). Kremenets).
- Клименюк, О. В. (2006). *Технологія наукового дослідження*. Київ: ТОВ «Вид-во «Аспект-Поліграф» (Klymeniuk, O. V. (2006). *Technology of scientific research*. Kyiv: Aspect-Polygraph).
- Когут, І. В. (2015). *Формування професійно-педагогічної комунікативної компетентності майбутнього вчителя* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Полтава (Kohut, I. V. (2015). *Formation of vocational and pedagogical communicative competence of the future teacher* (PhD thesis). Poltava).
- Колесников, О. В. (2011). *Основи наукових досліджень*. Київ: Центр учбової літератури (Kolesnikov, O. V. (2011). *Fundamentals of Scientific Research*. Kyiv: Center for Educational Literature).
- Корніяка, О. (2009). Вивчення розвитку комунікативної компетентності студентів. *Психолінгвістика: Зб. наук. праць ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 3, 60-69* (Korniiaka, O. (2009). Studying the development of communicative competence of students. *Psycholinguistics, 3, 60-69*).
- Корніяка, О. М. (2009). Сучасні підходи до вивчення комунікативної компетентності особистості. *Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України, 3, 294-316* (Korniiaka, O. M. (2009). Modern approaches to the study of the communicative competence of the individual. *Problems of modern psychology, 3, 294-316*).
- Курило, В. С. (1999). Моделювання системи критеріїв оцінки розвитку освіти в регіоні. *Педагогіка і психологія, 2, 35-39* (Kurylo, V. S. (1999). Simulation of a system of criteria for assessing development of education in the region. *Pedagogics and Psychology, 2, 35-39*).
- Лемак, М. В., Петрище, В. Ю. (2011). *Психологу для роботи. Діагностичні методи*. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші (Lemak, M. V., Petryshche, V. Yu. (2011). *Psychologist for work. Diagnostic methods*. Uzhgorod: Alexandra Garkusha Publishing House).
- Максименко, С. Д. (1998). *Психологія в соціальній та педагогічній практиці: методологія, методи, програми, процедури*. Київ: Наукова думка (Maksimenko, S. D. (1998). *Psychology in social and pedagogical practice: methodology, methods, programs, procedures*. Kyiv: Scientific thought).

- Мартиненко, С., Кипиченко, Н. *Сучасні підходи до формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкової школи*. Режим доступу : <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/442/1/Мартиненко%20С.М.%20Кипиченко%20Н.С..pdf>. (Martynenko, S., Kypychenko, N. *Modern approaches to the formation of communicative competence of the future teacher of elementary school*. Retrieved from: <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/442/1/Martinenko%20S.M.%20Kipichenko%20N.S..pdf>).
- Ніколаєва, С. Ю. (2003). *Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання*. Київ: Ленвіт (Nikolaieva, S. Yu. (2003). *European-wide Recommendations on Language Education: Study, Teaching, and Evaluation*. Kyiv: Lenvit).
- Новиков, А. М. (2003). *Как работать над диссертацией: пособие для начинающего педагога-исследователя*. Москва: Издательство «Эгвес» (Novukov, A. M. (2003). *How to work on a dissertation: A manual for a beginner teacher-researcher*. Moscow: Publishing house "Egves").
- Полонський, В. М. *Критерії оцінки якості й методи визначення новизни результатів науково-педагогічних досліджень*. Режим доступу: <https://helpiks.org/5-99482.html> (Polonskii, V. M. *Criteria for assessing quality and methods for determining the novelty of the results of scientific and pedagogical research*. Retrieved from: <https://helpiks.org/5-99482.html>).
- Радишевська, М. М. (2015). *Формування інтерактивних компетентностей майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у процесі професійної підготовки* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Житомир (Radyshevskaya, M. M. (2015). *Formation of interactive competences of future teachers of humanities in the process of vocational training* (PhD thesis). Zhytomyr).
- Рудинский, И. Д., Клеандрова, И. А. (2003). Как оценить объективность контроля знаний. *Педагогическая диагностика*, 3, 109-116 (Rudinsky, I. D., Kleandrova, I. A. (2003). How to evaluate the objectivity of knowledge control. *Pedagogical diagnostics*, 3, 109-116).
- Рурік, Г. Л. (2011). Комунікативна компетентність як складова професійної майстерності учителя та засіб побудови гуманних взаємин між учасниками навчально-виховного процесу. *Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах вищого навчального закладу*. Київ: Видавничий дім «Слово», 344-380 (Rurik, H. L. (2011). Communicative competence as a component of professional mastery of a teacher and a means of building a humane relationship between participants in the educational process. *Formation of the professional competence of the future teacher in a higher education institution*. Kyiv: Publishing House "Word", 344-380).
- Садовий, М. (2012). Особливості педагогічного експерименту у дисертаційних дослідженнях. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Сер.: Педагогічні науки, 106, 110-120. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2012_106_15. (Sadovyi, M. (2012). Features of a pedagogical experiment in dissertation research. *Scientific notes of the Volodymyr Vynnychenko Kirovograd State Pedagogical University: Pedagogical sciences*, 106, 110-120. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2012_106_15).
- Сисоева, С. О. (2009). *Педагогічний експеримент у наукових дослідженнях неперервної професійної освіти*. Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня». (Sysoieva, S. O. (2009). *Pedagogical experiment in scientific researches of continuous vocational education*. Lutsk: JSC "Volyn Regional Printing House").

- Скворцова, С. О. (2013). *Професійно-комунікативна компетентність учителя початкових класів*. Одеса: Абрикос Компани. (Skvortsova, S.O. (2013) *Professional and communicative competence of primary school teachers*. Odessa: Apricot Company).
- Структура ИКТ-компетентности учителей. Рекомендации ЮНЕСКО. Версия 2.0 UNESCO, 2011. Режим доступа: <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214694.pdf>. (*Structure of ICT competence of teachers. Recommendations of UNESCO. Version 2.0 UNESCO, 2011*. Retrieved from: <http://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214694.pdf>).
- Торп, С., Клиффорд, Дж. (2004). *Коучинг: руководство для тренера и менеджера*. СПб.: Питер, 26-27 (Thorp, S., Clifford, J. (2004). *Coaching: a guide for a trainer and manager*. St. Petersburg: Peter, 26-27).
- Усик, О. Ф. (2010). *Формування соціокультурної компетентності студентів філологічних спеціальностей у процесі вивчення гуманітарних дисциплін* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09). Кривий Ріг (Usik, O. F. (2010). *Formation of socio-cultural competence of students of philological specialties in the process of studying humanitarian disciplines* (PhD thesis abstract). Krivyi Rih).
- Федоренко, Ю. С. (2002). Комунікативна компетенція як найважливіший елемент успішного спілкування. *Рідна школа*, 1, 63-65 (Fedorenko, Yu. S. (2002). Communicative competence as the most important element of successful communication. *Native school*, 1, 63-65).
- Формування критеріїв*. Режим доступа: <http://www.ukrarticles.pp.ua/nauka/10432-formirovanie-kriteriev.html>. (*Formation of criteria*. Retrieved from: <http://www.ukrarticles.pp.ua/nauka/10432-formirovanie-kriteriev.html>).
- Чайченко, Н. Н., Семенов, О. М., Артюшкіна, Л. М., Рудь, О. М. (2015). *Науково-педагогічне дослідження*. Суми: СОІППО (Chaichenko, N. N., Semenog, O. M., Artiushkina, L. M., Rud, O. M. (2015). *Scientific and pedagogical research*. Sumy: SOIPPO).
- Чемерис, О. А. (2007). *Педагогічні умови забезпечення якості фундаментальної підготовки майбутніх учителів математики* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Житомир (Chemerys, O. A. (2007). *Pedagogical conditions for the quality assurance of the basic training of future mathematics teachers* (PhD thesis). Zhytomyr).
- Черепанова, О. А. (2007). *Актуализация ключевых компетенций в содержании повышения квалификации педагогов дополнительного образования* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08). Екатеринбург (Cherepanova, O. A. (2007). *Updating of key competencies in the content of further education of teachers of additional education* (PhD thesis abstract). Yekaterinburg).
- Communication competence defined! Dr Lane's Perspective*. Retrieved from: <http://www.uky.edu/~drlane/captone/commcomp.htm>
- Guttman, C. (2003). *Education in and for the Information Society*. Paris: UNESCO, 2003.
- Savignon, S. (1995). Evolution of Communicative Competence The ACTFL Provisional Proficiency Guidelines. *The Modern Language Journal*, 95, 129-134.

РЕЗЮМЕ

Галецкий Сергей. Критерии, показатели и уровни сформированности коммуникативной компетентности будущих преподавателей иностранных языков средствами информационно-коммуникационных технологий.

Автором исследованы современные взгляды на проблему измерения качества и результативности формирования коммуникативной компетентности специалистов. Проанализированы научные труды отечественных и зарубежных ученых, в частности А. В. Бескоровайной, М. Н. Вятютнева, Н. Кипиченко, И. Е. Клак,

А. Корниязи, С. Мартыненко, Л. Мороз, М. М. Радышевской, Г. Рурик, А. Ф. Усик, S. Savignon и других. Рассмотрены компетентностный, лингвистический и системный подходы к измерению качества и результативности исследуемого процесса. Сформулированы ключевые (эталонные) критерии и соответствующие им показатели результативности процесса профессиональной подготовки будущих специалистов: познавательный, мотивационный, деятельностный. Доказано, что данная система критериев и показателей соотносится с подходом ЮНЕСКО ICT-CFT по структуре ИКТ-компетентности учителей.

Ключевые слова: коммуникативная компетентность, критерии, показатели, уровни, будущие преподаватели иностранных языков, информационно-коммуникационные технологии.

SUMMARY

Galetskyi Sergii. Criteria, indicators and levels of development of communicative competence of future teachers of foreign languages by means of information and communication technologies.

Formation of communicative competence of future teachers of foreign languages by means of information and communication technologies is a complex of pedagogical problems caused by a system of factors and conditions that determine the process and results of professional training. There is a need to develop tools for measuring the level of communicative competence of future teachers of foreign languages. In the methodology of scientific knowledge in the study of complex systemic problems, criteria were used as means of indirect assessment of phenomena and processes.

The aim of the article is to define and justify the criteria, indicators and levels of formation of communicative competence of future teachers of foreign languages by means of information and communication technologies.

The methods of research: abstraction, logical, induction and deduction, system analysis (in determining the essence of criteria, indicators and levels of formation of communicative competence); monographic (study of approaches to the assessment of the quality and effectiveness of the formation of the communicative competence of specialists).

Research results. The author investigated modern views on the problem of measuring the quality and effectiveness of the formation of communicative competence of specialists. The competence, linguistic and system approaches of measuring the quality and effectiveness of the investigated process were considered. The key criteria and their corresponding indicators of the process of professional training of future specialists were formulated: cognitive, motivational, and activity. It is shown, that the specified system of criteria and indicators corresponds to the UNESCO ICT-CFT approach to the structure of ICT competence of teachers.

Conclusions. The study of the problem of forming communicative competence of future teachers of foreign languages by means of information and communication technologies on the basis of the system approach requires creation of a clear system for measuring its level of formation. The absence of this system limits the ability of university professors to assess the effectiveness of the professional training of future specialists. In the article, we defined the criteria, indicators and levels of formation of communicative competence of future teachers of a foreign language by means of information and communication technologies.

Key words: communicative competence, criteria, indicators, levels, future teachers of foreign languages, information and communication technologies.